Nr 26

Kulturutskottets betänkande i anledning av motion om en skyddslagstiftning för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer.

Motionen

I motionen 1973:693 av herr Turesson m. fl. (m, s, c, fp, vpk) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att ett provisoriskt lagförslag till förhindrande av ändring eller rivning av kulturhistoriskt värdefulla byggnader skyndsamt framläggs och att bygglagutredningen åläggs att påskynda utredningsarbetet om en skyddslagstiftning för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer.

Motionärerna har erinrat om att riksdagen på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1971:26 anhållit att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en av utskottet förordad utredning av frågan om skydd för vissa bebyggelser och miljöer. Riksdagens beslut har lett till att bygglagutredningen erhållit direktiv att verkställa ifrågavarande utredning. Motionärerna befarar att utredningsarbetet kommer att ta för lång tid i anspråk och anser det därför ofrånkomligt med vissa åtgärder. I första hand bör utredningen uppmanas att påskynda sitt utredningsarbete, men därjämte bör provisoriska åtgärder vidtas för att skydda kulturhistoriskt värdefulla byggnader mot förändring och rivning. Motionärerna anger som en möjlighet att man genom ett provisoriskt tillägg till byggnadslagen inför ett system med skyddsområden för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer inom vilka ändring eller rivning av byggnader endast skulle få ske efter särskilt tillstånd av byggnadsnämnd.

Bakgrund

Till behandling i riksdagen föreligger för närvarande dels propositionen 1973:21 i vilken på grundval av förslag av saneringsutredningen behandlas frågor rörande planering, genomförande och finansiering av saneringsverksamheten inom äldre bostadsområden, dels propositionen 1973:22 vari föreslås en bostadssaneringslag samt viss ändring i annan lagstiftning. I förstnämnda proposition har föredragande departementschefen framhållit att det enligt hans mening är viktigt att äldre byggnader av både samhällsekonomiska, kulturhistoriska och miljömässiga skäl samt av hänsyn till de boendes intressen bevaras och moderniseras i den omfattning som det är tekniskt och ekonomiskt möjligt. I anslutning till detta uttalande har departementschefen vidare i propositionen 1973:22 uttalat att det är angeläget att frågan om rivning av äldre byggnader med kulturhistoriska och miljömässiga värden bedöms med ökad restriktivitet.

Propositionen 1973:22 har behandlats av civilutskottet i dess betänkande 1973:20 i vilket ställning även tagits till den av herr Zachrisson (s) väckta motionen 1973:1951 vari hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till lagstiftning som ytterligare befäster kommunernas möjligheter att skydda byggnader som bör bevaras av kulturhistoriska och miljömässiga skäl. Utskottet har i betänkandet erinrat både om bygglagutredningens uppdrag att överväga frågan om skydd för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer och om de nyss citerade uttalandena i propositionerna 1973:21 och 22. Utskottet har vidare bl. a. anfört följande.

Förslag till ändringar i byggnadslagstiftningen m. m. på grundval av bygglagutredningens kommande betänkande kan inte påräknas förrän om några år. Den vidgade saneringsverksamheten stöds av flera åtgärder för att snabbt kunna få avsedd omfattning. De ändringar som föreslås i fråga om rivningsreglering i samband med byggnadslov och byggnadstillstånd täcker endast fall som aktualiserats enligt bostadssaneringslagen men ger inte kommun ökade möjligheter att genomdriva ett bevarandeintresse under ett programskede och under förhandlingar med fastighetsägare. Även om kommunerna genom sin detaljplanering, i kanske inte alltid utnyttjad utsträckning, skulle kunna motverka olämplig rivning finns enligt utskottets mening skäl att nu pröva frågan om ändrade regler för rivningsregleringen i avvaktan på ställningstagande till bygglagutredningens kommande förslag.

En även genom provisoriska regler förbättrad rivningsreglering skulle enligt utskottets mening stå i samklang med inrikesministerns uttalande i prop. 1973:21 (s. 26) att det fortfarande bör finnas möjligheter att med stöd av särskild lagstiftning kontrollera och reglera rivningsverksamheten och även kunna betona det önskvärda sambandet mellan bostadsförsörjningsplanen och kommunal, fysisk planering. En självklar utgångspunkt bör vara att bygglagutredningens arbete inte föregrips.

Enligt utskottets mening bör Kungl. Maj:t därför överväga möjligheten att snarast lämna förslag till en sådan provisorisk, ytterligare rivningsreglering som skulle medge att man i byggnadslovsärenden får till stånd en prövning motsvarande den kommunen ger uttryck för i byggnadstillståndsärendena. Övervägandena torde t. ex. kunna leda till att ge grund för att ansökan om byggnadslov – för att få anslutning till byggnadslagens planeringsgrunder – kan i nu förevarande hänseende prövas även enligt i huvudsak de riktlinjer som enligt 9 § byggnadsstadgan gäller för detaljplanläggning. Möjlighet torde finnas att i övervägandena även beakta saneringsutredningens kommande förslag. Vad utskottet sålunda anfört torde helt motsvara det förslag som framställts i motionen 1973:1951 och bör av riksdagen som dess mening ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet

De i det föregående redovisade uttalandena i propositionerna 1973:21 och 22 ser utskottet som uttryck för den uppfattningen att man i bebyggelseplaneringen bör ta betydande hänsyn till de kulturhistoriska och miljömässiga värden som kan vara förknippade med en äldre bebyggelse och att frågor om rivning av dylik bebyggelse därför bör bedömas med ökad restriktivitet. Samma uppfattning ligger bakom

yrkandet i motionen 1973:693 liksom för övrigt också bakom motionen 1973:1951 som behandlats av civilutskottet.

Kulturutskottet som delar nyssnämnda uppfattning har med tillfredsställelse konstaterat att civilutskottet i anslutning till sistnämnda motion föreslagit riksdagen att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna utskottets i det föregående redovisade uttalande angående förslag till en provisorisk ytterligare rivningsreglering. Vid riksdagens bifall härtill kan även yrkandet i motionen 1973:693 om förslag till förhindrande av rivning eller ändring av kulturhistoriskt värdefulla byggnader anses bli i sak tillgodosett. Vad gäller det i samma motion framställda yrkandet angående bygglagutredningens arbete med en skyddslagstiftning på ifrågavarande område delar utskottet motionärernas uppfattning om vikten av att detta arbete påskyndas. Utskottet förutsätter att synpunkten beaktas av utredningen.

Med hänsyn till det nu sagda anser utskottet att motionen 1973:693 inte behöver föranleda någon åtgärd av riksdagen. Utskottet hemställer därför

att riksdagen avslår motionen 1973:693.

Stockholm den 9 maj 1973

På kulturutskottets vägnar
LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Björk i Göteborg (s), Källstad (fp), fru Sundström (s), herrar Nilsson i Agnäs (m), Sundman (c), Zachrisson (s), Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), fru Ryding (vpk), herrar Enlund (fp), Andersson i Örträsk (s) och Nisser (m).

GOTAB 73 3850 S Stockholm 1973